Christelijke begrippen
(3) Sacrament

Lezing

Want wat ik heb ontvangen en aan u heb doorgegeven, gaat terug op de Heer zelf. In de nacht waarin de Heer Jezus werd uitgeleverd nam Hij een brood, sprak het dankgebed uit, brak het brood en zei: ‘Dit is mijn lichaam voor jullie. Doe dit, telkens opnieuw, om Mij te gedenken.’ Zo nam Hij na de maaltijd ook de beker, en Hij zei: ‘Deze beker is het nieuwe verbond, dat door mijn bloed gesloten wordt. Doe dit, telkens als jullie hieruit drinken, om Mij te gedenken.’ Dus altijd wanneer u dit brood eet en uit de beker drinkt, verkondigt u de dood van de Heer, totdat Hij komt.

1 Kor 11, 23-26 (NBV21)

Overweging

In *De Standaard* van 10 november 2023 (pp. 10-11) las ik het artikel over de Don Boscoparochie in Buizingen waar men al vijftien jaar het brood breekt zonder priester: *“Leken dienen de heilige sacramenten toe en de zondagse liturgie wordt elke week door een ander kerklid geleid. Ook door vrouwen.”* En wat verder: *“Ook huwelijken doen we anders: een koppel wordt gehuwd door een ander koppel. Als ze voor de kerk als paar ingeschreven willen worden, nodigen we een priester uit die op een stoel gewoon de viering bijwoont.”*
Ik vertel hierover enthousiast aan de ontbijttafel, waarop een kritische twintigjarige huisgenoot zegt: “Als je voor God trouwt, waarom wil je dan ook nog in orde zijn met de regels?”

Eigenlijk is de overweging hier afgelopen: als je voor God trouwt, waarom je dan nog zorgen maken over de regels van het instituut? – Want waarover gaat het dus? Als wij hier iets “beneden” doen, wat betekent dat dan “hierboven”? en wie kan daarover beslissen? – Daarover gaat het woord sacrament.

En dan zijn er twee gemakkelijkheidsoplossingen:
- Als taalkundige grijp ik dan naar het woordenboek, de historiek, de etymologie. En dan blijkt het woord sacrament (*sacramentum*) vooral een juridische grondslag te hebben. Het gaat bij de Romeinen over het volgen van een juridische procedure in de rechtbank of in het leger. Zoals vaak in de Romeinse religie, gaat het er (enkel) om de juiste rituelen uit te voeren. Een sacrament is dan een handeling die door een (religieuze) overheid wordt bekrachtigd. Dat leert mij echter niets over het ‘hierboven’.
- De andere (gemakkelijkheids?)oplossing is de Catechismus (1995): *“De sacramenten zijn de werkzame tekenen van de genade, ingesteld door Christus en toevertrouwd aan de kerk […]”* (nr. 1131). Misschien kunnen we daar iets mee aanvangen.

Het eerste element is dus de werkzame genade. En dan moet ik toch denken aan wat M. hier in De Lier enige jaren geleden zei: *“We moeten de genade organiseren.”* Genade – het volgend begrip in deze cyclus – doet zijn werk niet (alleen) vanzelf, maar moeten we samen organiseren, hier op zondag en elke dag opnieuw in ons leven en in onze omgang met elkaar.

De sacramenten zijn ook ingesteld door Christus. We hoorden daarnet de instellingswoorden uit de brief aan de Korintiërs: “Neem en eet; dit is mijn lichaam.” En dan kan ik niet anders dan denken aan de woorden die G. hier gesproken heeft, en dat vanuit nieuwe mogelijke theologische inzichten: “Neem en eet; dit samenzijn is mijn lichaam.”

Tenslotte het “toevertrouwd aan de kerk”. Wie is de kerk? wie vormt de kerk? wie zijn de kerk? Daar komen we finaal tot de kern van de zaak. Opnieuw grijp ik terug naar woorden die hier reeds gesproken zijn. Op 8 november 2015 zei wijlen Patrick Perquy hier halverwege de viering: *“’t Is nu pauze. En om zeker te zijn dat het een ‘messe’ is, is er omhalinge.”* Los van de bevrijding die deze humor betekent, is het ook een bevrijding uit een gesloten juridisch systeem. Misschien is het ‘statuut’ van dit samenzijn als gemeenschap, als kerk dus, niet het allerbelangrijkste. Misschien is de mening of de intuïtie daarvan zelfs vrij – dat is wat in elk geval vaak uit Patricks woorden bleek. Het woord sacrament is dus als woord niet meer belangrijk. Waar het op aankomt is de handeling en de voorwaarden waaraan deze dient te beantwoorden: bezield door genade, in navolging van Christus, gedragen door een gemeenschap. Misschien is dat een programma voor De Lier.

En hierboven? We kunnen alleen maar zaaien en hopen: een sacrament van hoop dat niets onmogelijk is bij U. En na het ploegen, zaaien en bemesten zeggen met de oude boeren: aan Gods zegen, is ’t al gelegen.

Kevin Mouton
De Lier, Brugge, 19 november 2023